

Asia: VN/2986/2023

Lausuntopyyntö Eläkesäätiöiden ja eläkekassojen toiminnan ulkoistaminen - työryhmän mietinnöstä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kiitämme mahdollisuudesta lausua työryhmäraportista ja kannatamme siinä esitettyä lainsäädännön muutosehdotusta.

Eläkesäätiöiden ja eläkekassojen on ollut mahdollista hyödyntää palveluyhtiöiden asiantuntemusta ongelmitta koko nykyisen työeläkejärjestelmämme historian ajan. Muistutamme, että perustuslaissa on säädetty vuodesta 2000 lähtien siten, että julkisen hallintotehtävän ulkoistaminen on mahdollista, jos siitä säädetään laintasoisesti ja jos ulkoistaminen on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä se vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Nähdäksemme nyt ehdotettu lainsäädäntö täyttää nämä vaatimukset. Se on ennen kaikkea tarpeen lakiehdotuksessa lueteltujen tehtävien tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi.

Julkisen hallintotehtävän ulkoistamista koskevat tulkinnat ovat vuosien saatossa tiukentuneet oikeuskirjallisuudessa ja perustuslakivaliokunnassa muodostettujen kannanottojen kautta. Tiukentuneet tulkinnat ja niiden yleistykset toisistaan poikkeaviin tilanteisiin voivat olla ristiriidassa esimerkiksi yhteiskunnan tarpeiden, kustannustehokkuuden ja riskienhallinnan kannalta. Toisaalta joissakin tilanteissa julkisia hallintotehtäviä on ollut mahdollista ulkoistaa varsin laajastikin. Subdelegoinnin edellytyksistä ei ole olemassa lainsäädäntöä, eikä nyt kyseessä olevan kaltainen palvelutoiminta ole ollut perustuslakivaliokunnan tarkasteltavana. Näemme ristiriitaisena esimerkiksi sen, että työeläkelaitos voi ulkoistaa eläkekäsittelyn tietojärjestelmän automaattiseen päätöksentekoon yhdenkään asiantuntijan osallistumatta eläkkeen käsittelyprosessiin, mutta ilman nyt ehdotettua lainsäädännön muutosta eläkesäätiöt ja eläkekassat eivät voisi hyödyntää palveluyhtiön asiantuntijaa.

Eläkesäätiöiden ja eläkekassojen toiminnan mahdollistamisessa on kyse ennen kaikkea siitä, voidaanko säilyttää nykyinen hajautettu työeläkejärjestelmä vai halutaanko Suomen kansantalouden kannalta merkittävä omaisuus keskittää vain muutamalle toimijalle. Eläkesäätiöiden ja eläkekassojen toiminnan takaa niissä vakuuttavat työnantajat ja vasta toissijaisesti työeläkejärjestelmä. Suomessa ei ole mahdollista ottaa riskiä yhdenkään ison työeläkevakuutusyhtiön konkurssista, kun taas eläkesäätiöiden ja eläkekassojen olemassaolo ei aiheuta merkittävää riskiä työeläkejärjestelmälle.

Toivoisimmekin seuraavien perustavanlaatuisten kysymysten tarkastelua, kun pohditaan nyt kyseessä olevan sääntelyn tarpeellisuutta:

- Halutaanko tuleviin eläkkeisiin varattu varallisuus keskittää entistä suppeamman joukon hoidettavaksi ja kasvattaa siihen liittyvää riskiä?
- Halutaanko poistaa työnantajilta valinnanvapaus kustannustehokkaaseen eläketurvan hoitamistapaan, kun monelle työnantajalle vakuuttamiskustannus eläkesäätiössä ja eläkekassassa on edullisin vaihtoehto?
- Halutaanko supistaa yritysten rahoituksen saamismahdollisuuksia, kun eläkesäätiöt ja eläkekassat voivat pienemmän kokonsa vuoksi sijoittaa varoja sellaisiin suomalaisiin toimijoihin, joihin isommilla toimijoilla ei ole mahdollisuutta sijoittaa?

Porasto Oy on 1960-luvulla perustettu ja pääosin eläkesäätiöiden ja eläkekassojen omistama palveluyhtiö, jonka keskeinen tehtävä on varmistaa eläkesäätiöiden ja eläkekassojen vakuutetuille ja eläkkeensaajille luotettava ja kustannustehokas eläkekäsittelyprosessi. Eläkepääätöksen tekee ja siitä vastaa edelleen lainsäädännön muutoksen jälkeenkin kyseinen eläkelaitos itse. Eläkekäsittelyyn liittyvä virkavastuu varmistaa sen, että vakuutettujen ja eläkkeensaajien oikeusturvatakeista on huolehdittu sääntöperusteisesti. Käsityksemme mukaan laillisuusvalvojilla ei ole ollut huomauttamista näistä asioista. Finanssivalvonnan valvonta kohdistuu jo tälläkin hetkellä työeläkelaitosten palveluntuottajiin, eikä käsittääksemme lakiehdotuksessa tarkoitettujen palvelujen tuottamisen sisällöstä ole tähän mennessä aiheutunut huomauttamisesta. Myös jatkossa eläkepääätökseen tyytymätön voi valittaa siitä samalla tavalla kuin muidenkin työeläkeyhtiöiden päätöksistä. Erityisesti palveluyhtiössä työskentelevien henkilöjen näkökulmasta näemme erittäin tärkeänä sen, että epäselvä oikeustila saataisiin vihdoin korjatuksi ja että palvelujen tarjoamisen edellytyksistä säädettäisiin selkeästi lain tasolla.

Lainsäätäjä on viimeksi vuoden 2022 alussa voimaan tulleen lainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä todennut eläkesäätiöiden ja eläkekassojen tärkeän roolin osana hajautettua työeläkejärjestelmää ja halunnut nimenomaisesti edistää uusien, aiempaa pienempien laitosten perustamista. Ilman nyt ehdotettua lainsäädäntömuutosta näistä tavoitteista tulee tyhjiä.

Heino Elli-Ilona
Porasto Oy